

Verenigd voor het klimaat

Impactvolle klimaatprojecten
door verenigingen in je gemeente

maart 2023

ecolife

Inhoud

1. Verenigd voor het Klimaat in vier Vlaams-Brabantse gemeenten.....	3
2. Maak kennis met de twaalf verenigingen en hun uitdagingen.....	4
3. Voordelen op een rijtje.....	7
4. Stappenplan en timing	8
5. Zes sterke acties uit de praktijk	9
6. Samenwerken werkt.....	14
7. Volg deze zeven tips en word ook een duurzame vereniging.....	16

1. Verenigd voor het Klimaat in vier Vlaams-Brabantse gemeenten

Elke dag zijn tientallen verenigingen actief in Vlaams-Brabant: ze brengen jongeren samen, organiseren sportactiviteiten, maken samen muziek of spelen toneel, trekken de natuur in, werken met kansengroepen, organiseren festivals. Ook zij ervaren de klimaatuitdaging en vragen zich af hoe ze daar iets aan kunnen doen, samen met hun leiding, trainers, vrijwilligers en leden. Bij Ecolife aan het juiste adres? Zeker weten. Vier Vlaams-Brabantse gemeenten en twaalf van hun verenigingen volgden het traject Verenigd voor het Klimaat.

Verenigd voor het Klimaat is een begeleidingstraject in vier Vlaams-Brabantse gemeenten (Haacht, Halle, Kampenhout en Leuven) onder leiding van Ecolife in 2022-2023. Na een grondige duurzaamheids- en gebouwscan kregen de verenigingen hun individuele actieplan om zo bij te dragen aan de transitie naar een klimaatneutraal Vlaams-Brabant.

Voor gemeenten en verenigingen

Verenigd voor het Klimaat is er voor gemeenten die de hand willen reiken naar hun lokale verenigingen en ze nog beter willen betrekken bij hun klimaatbeleid. Voor gemeenten die kiezen voor participatie en geloven in de sterke ambassadeursfunctie van hun lokale verenigingen.

Voor verenigingen die benieuwd zijn naar hun energieverbruik en tips willen om dat te verminderen. Voor verenigingen die hun werking duurzamer willen maken en willen samenwerken rond mobiliteit, afval, water, materialen en catering.

Wat levert een traject Verenigd voor het Klimaat op?

- Verenigingen krijgen de kans om actief mee te werken aan het klimaatbeleid door eigen acties die vaak moeilijk te realiseren zijn zonder steuntje in de rug.
- Verenigingen krijgen inzicht in hun verbruik van elektriciteit, gas en water en leren hoe ze dat kunnen monitoren.
- Het gemeentebestuur houdt de vinger aan de pols van wat er leeft bij de verenigingen en realiseert zo doelstellingen van het klimaatactieplan op een participatieve manier, met meer draagvlak voor de projecten.

Verenigd voor het Klimaat sluit aan bij de tendens van meer participatieve samenwerking tussen gemeentebesturen en verenigingen. Verenigingen zijn met hun grote achterban een

belangrijke schakel om lokale klimaatplannen uit te voeren. Een mooi voorbeeld van lokale samenwerking dat ook onderlinge verbondenheid creëert.

Deze brochure laat zien wat het inhoudt om een 'klimaatlimme vereniging' te worden. We laten verenigingen aan het woord om de voordelen en eventuele obstakels toe te lichten. We lichten het stappenplan toe en zetten de partners van het traject in de kijker.

Zo hopen we dat ook jouw gemeente de stap zet naar bruisende lokale klimaatinitiatieven voor én door verenigingen, die Verenigd voor het Klimaat mee mogelijk maakt.

2. Maak kennis met de twaalf verenigingen en hun uitdagingen

Welke verenigingen deden mee? We overlopen ze gemeente per gemeente.

Schepen Jos Verdeyen van Duurzaamheid in Haacht: "Door ook verenigingen te laten bijdragen, kunnen we onze klimaatdoelstellingen op een gedragen en participatieve manier realiseren."

In Haacht zijn dit de vier fiere klimaatlimme verenigingen:

<p>Les Cousins</p> 	<p>Les Cousins wil meer, goedkopere en ludieke feesten. Voor vrienden én vrienden van vrienden.</p> <p>Hun uitdaging? Duurzame festiviteiten met vegetarische catering en minder afval.</p>
<p>Gym Haacht</p> 	<p>Gym Haacht, dat zijn 145 meisjes en jongens die elke week het beste geven van zichzelf op de turnmat.</p> <p>Hun uitdaging? Samen hun wekelijkse gymactiviteiten verduurzamen.</p>
<p>KFC Sparta Haacht</p> 	<p>De leukste voetbalclub van het land? Dat moet KFC Sparta Haacht zijn.</p> <p>Hun uitdaging? Duurzame mobiliteit van de leden.</p>
<p>Scouts en Gidsen Haacht Station</p>	<p>130 kinderen en jongeren tot 18 jaar die zich elke zondag amuseren? Dat is bij Scouts en gidsen Haacht Station.</p>

	<p>Hun uitdaging? De afvalberg verkleinen op het openingsfeest.</p>
---	---

Karolien Mettens is clusterverantwoordelijke bij de stad Halle: “Met Verenigd voor het Klimaat betreft stad Halle haar verenigingen actief bij de lokale klimaatdoelstellingen.”

In Halle zijn dit de twee fiere klimaatslimme verenigingen:

<p>1500 CC</p>	<p>De specialiteit van 1500 cc? In leegstaande gebouwen tijdelijke socioculturele projecten uit de grond stampen.</p> <p>Hun uitdaging? Energie-efficiëntie in de leegstaande gebouwen.</p>
<p>Buurthuis Ommekaar</p> 	<p>Een ploeg vrijwilligers met het hart op de juiste plaats werkt al meer dan dertig jaar aan armoedebestrijding in Buurthuis Ommekaar.</p> <p>Hun uitdaging? Gas-, elektriciteits- en waterverbruik monitoren door een energiewerkgroep op te richten.</p>

Elke Delbare is duurzaamheidsambtenaar bij de gemeente Kampenhout: “De begeleiding van Ecolife inspireerde onze verenigingen. De duurzaamheidsscan, de gebouwscan en de sessie rond energie-monitoring vormden samen een mooi geheel, met concrete acties en realisaties tot gevolg.”

In Kampenhout zijn dit de twee trotse klimaatslimme verenigingen:

<p>Jeugdhuis Tonzent</p> <p>JH TONZENT KAMPENHOUT</p>	<p>Jeugdhuis Tonzent, de place to be voor optredens en jeugdfuiven in Kampenhout. 36 vrijwilligers zetten elke week een gevarieerd muziekaanbod op de planken.</p> <p>Hun uitdaging? Energie besparen in het jeugdhuis en bezoekers nog meer op de fiets krijgen.</p>
<p>Scouts en Gidsen Buken – Delle</p>	<p>Je vindt ze achter de kerk van Buken waar ze de buurt onveilig maken met activiteiten vol avontuur, actie en teamwerk.</p>

	<p>Hun uitdaging? Oude frigo's en diepvriestoestellen met een slecht energielabel vervangen.</p>
---	--

Geert Vanhorebeek is adviseur duurzaamheid van de stad Leuven: “De stad Leuven wil iedereen meekrijgen in het klimaatbeleid en ondersteunt daarom verenigingen om hun werking te verduurzamen. Verenigd voor het klimaat is daarvoor een heel waardevol project.”

In Leuven zijn dit de vier fiere klimaatslimme verenigingen:

<p>Tennisclub Stade</p> 	<p>Dé tennisclub in Leuven met meer dan 1.100 leden waar iedereen zijn sportieve hart kan ophalen. Game. Set. Match!</p> <p>Hun uitdaging? De club profileren rond klimaat en duurzaamheid en de leden bewustmaken.</p>
<p>LINC</p> 	<p>Met een aanbod rond leesplezier, storytelling, digitale vaardigheden en mediawijsheid versterkt LINC de multigeletterdheid van de burgers.</p> <p>Hun uitdaging? Niets nieuws kopen in 2023 en tweedehands verankeren in het aankoopbeleid.</p>
<p>De Ruimtevaart</p> 	<p>De Ruimtevaart? Dat is Ruimte aan de Vaart waar mensen samen werken aan een wereld zonder uitsluiting.</p> <p>Hun uitdaging? Nieuwe bezoekers laten weten op welke duurzame manieren ze de Ruimtevaart kunnen vinden, zeker nu de parkeerzone betalend wordt.</p>
<p>Kinderwerking Fabota</p> 	<p>Kinderwerking Fabota, onderdeel van Buurtwerk 't Lampeke, is een hartelijke buitenschoolse kinderverwerking voor kinderen van 2,5 tot 14 jaar.</p> <p>Hun uitdaging? Samen met medewerkers, kinderen, ouders en vrijwilligers alle duurzame ideeën en acties bundelen tot een gedragen klimaatactieplan.</p>

3. Voordelen op een rijtje

Waarom zou je als gemeente meedoen met Verenigd voor het Klimaat?

Je voordelen op een rijtje:

- Bijdragen aan de lokale klimaatdoelstellingen
- Voeling krijgen met wat er leeft bij de verenigingen
- Tegemoetkomen aan de vraag naar ondersteuning van de verenigingen
- Grote achterban van de verenigingen bereiken

Waarom zou je als vereniging meedoen met Verenigd voor het Klimaat?

Je voordelen:

- Je imago boosten en aantrekkelijker worden voor sponsors
- Geld besparen
- Aantrekkelijker worden voor nieuwe leden en voor je achterban, bijvoorbeeld de ouders van je leden

“Top dat Ecolife er is om organisaties zoals de onze te helpen om door de bomen het duurzaamheidsbos te zien.”

Bram Deronde – Les Cousins vzw, Haacht

4. Stappenplan en timing

Stap 1. Intake gemeente en Ecolife

In een intakegesprek bespreken de gemeente en Ecolife de taakverdeling en stellen ze een stappenplan op. Zo start het traject officieel.

Stap 2. Oproep

Na de intake maakt de gemeente het traject bekend en maakt ze haar verenigingen warm om mee te doen. Dat is een belangrijke stap die de nodige zorg vraagt. Ecolife ondersteunt de gemeente met raad en daad, bijvoorbeeld door voorbeeldtekstjes aan te leveren.

Stap 3. Kick-offmoment voor verenigingen

Het traject start met een live kick-offmoment voor alle verenigingen: sport-, jeugd- en cultuurverenigingen, maar ook buurthuizen of verenigingen waar armen het woord nemen. Be-doeling is om ze allemaal warm te maken voor het traject zodat ze zich inschrijven.

De gemeente zorgt voor de logistiek van het moment, zoals een zaal en eventueel een hapje en een drankje. Ecolife verzorgt het inhoudelijke aspect. De kick-off duurt ongeveer ander-half uur.

Stap 4. De vier verenigingen werven en selecteren

Na de kick-off stellen de geïnteresseerde verenigingen zich kandidaat en selecteert de gemeente samen met Ecolife vier gemotiveerde verenigingen.

Stap 5. Sessie energiemonitoring

Metten is weten? Jazeker. Ook in dit project is dat ons motto. We maken verenigingen wegwijs in het platform van Energie ID en ze krijgen een spoedcursus energiemonitoring: ze leren hoe ze hun verbruik van elektriciteit, gas en water eenvoudig zelf digitaal kunnen monitoren. De onlinesessie duurt ongeveer anderhalf uur.

Soms gebruiken verenigingen gemeentelijke infrastructuur. Ook die verenigingen zijn uiteraard welkom om de sessie mee te volgen.

Stap 6. Gebouwscaan

Ventilatie, isolatie en verwarming? Het komt allemaal aan bod in de gebouwscaan van de verenigingen. Een gespecialiseerde adviseur van Dialoog gaat op plaatsbezoek, onderzoekt de duurzaamheid van de lokalen en geeft advies op maat over mogelijkheden om te besparen. Voor het plaatsbezoek trekken we twee uur uit.

Stap 7. Duurzaamheidsscaan

Naast de infrastructuur van gebouwen en lokalen nemen we de werking van de verenigingen onder de loep. Met een uitgebreide duurzaamheidsscaan screent Ecolife beleid en communicatie, energie en water, voeding en drank, materialen en afval, en mobiliteit. Resultaat van de scaan is een handige actielijst om de verenigingswerking gaandeweg verder te verduurzamen, onnodig verbruik te verminderen en kosten te besparen. De duurzaamheidsscaan invullen duurt ongeveer een uur. Daarna overloopt Ecolife met elke vereniging de ingevulde scaan, wat ongeveer anderhalf uur duurt.

Stap 8. Actieplannen opleveren

Alle twaalf verenigingen krijgen een actieplan op maat. Zo weten ze per thema of ze voldoen aan de verwachtingen, of er ruimte is voor verbetering of dat er actie vereist is. Met die duidelijke indeling volgens prioriteit zorgen we dat de verenigingen opnieuw het bos door de bomen zien.

Stap 9. Drie acties selecteren en uitvoeren

De verenigingen kiezen drie acties uit het actieplan om op korte termijn uit te voeren. Vaak zijn er acties waarmee de vereniging onmiddellijk kan starten zonder al te grote investeringen in tijd of geld. Zo blijft het niet bij woorden, maar volgen er ook daden.

Stap 10. Afronden met collectieve slotsessie

Vier je successen. Dat is wat we doen in de collectieve slotsessie van elk traject. We laten de verenigingen aan het woord en delen inzichten met elkaar én met de gemeente.

5. Zes sterke acties uit de praktijk

Alle verenigingen kregen een actieplan op maat waarna ze elk drie acties uitkozen om uit te voeren. In het actieplan zitten zes thema's: beleid en communicatie, gebouw en technieken, energie en water, catering en dranken, materialen en afval, en mobiliteit.

Hieronder volgen zes sterke acties uit de praktijk, een per thema.

Thema 1. Gym Club uit Haacht – Actie: Werkgroep klimaat en duurzaamheid samenstellen

Hoe hebben jullie de actie aangepakt?

“Omdat initiatieven verzinnen niet zomaar van een leien dakje liep, werd onze eerste actie een werkgroep samenstellen waarin zeker de 14-plussers konden meedoen. Doel: een visie opstellen en die bekendmaken, een actieplan opstellen en uitvoeren.

Een uitnodiging in onze driemaandelijks nieuwsbrief en enkele persoonlijke pamfletjes met dezelfde uitnodiging om de werkgroep op te richten, hadden niet het verhoopte resultaat, ook door de examenperiode.

Maar aan enthousiasme geen gebrek, niet meteen om in een werkgroep te brainstormen, maar wel om actiepunten op te zetten. Eén was zo interessant qua timing, net voor de feestdagen, dat we maar meteen van wal staken: een verkoop- en uitwisselmoment van tweedehands turnpakjes, waar onze gymnastjes snel uitgroeien. Dat moment werd door een viertal enthousiastelingen snel en efficiënt georganiseerd. Resultaat: verschillende kinderen gelukkig en veel turnpakjes en accessoires kregen een tweede leven.”

Wat zijn de voordelen voor de club?

“Omdat het klimaat ons allemaal aanbelangt en duurzaamheid een begrip is waar we niet meer onderuit kunnen, wil Gym Haacht daar als grote vereniging aan bijdragen. Als vereniging met vooral kinderen vonden we dat een educatieve en goede voorbeeldfunctie misschien onze missie kon zijn.”

Ervaar je obstakels om je actie uit te voeren?

“Door de voorbereiding van onze turnshow raakte de oprichting van onze werkgroep wat op de achtergrond. Een nieuwe uitnodiging is dus nodig om het opnieuw op de agenda te zetten. Er zweven wel nog wat leuke ideeën rond, dus dat belooft.”

Thema 2. Jeugdhuis Tonzent uit Kampenhout – Actie: Centrale verwarming vernieuwen

Hoe hebben jullie de actie aangepakt?

“De vorige chauffages hadden meer dan hun beste tijd gehad en het idee was al jaren om de chauffages te laten vervangen. Toen de beslissing genomen was, is het allemaal redelijk vlot gegaan. We vroegen onze vaste loodgieter – een ex-Tonzentganger – een offerte. Na een plaatsbezoek en een bespreking van wat technische details kregen we die offerte in de bus. Het was een grote investering die we met het jeugdhuis niet elk jaar doen, maar je moet natuurlijk vooruitkijken en dus gingen we ervoor. Enkele maanden later was het een feit: nieuwe chauffages in Tonzent.”

Wat zijn de voordelen voor het jeugdhuis?

“We kozen voor chauffages met een thermostaat die te regelen is van op een smartphone. Daardoor kunnen we de chauffages op elk moment aanzetten zodat het jeugdhuis aangenaam warm is op de gewenste momenten. En we kunnen ze ook met een gsm op elk moment uitzetten, bijvoorbeeld als we dat na een lange nacht vergeten zijn. Kortom: zowel goed voor ons comfort als voor ons verbruik en dus onze portemonnee.”

Ervaar je obstakels om je actie uit te voeren?

“Het grootste obstakel was het geld. Daarom doken met het bestuur in onze boekhouding en stelden we een budgetplan op waarin we de kosten van de chauffages verwerkten.”

Thema 3. De RuimteVaart uit Leuven – Actie: Energie monitoren

Hoe hebben jullie de actie aangepakt?

“Al vele jaren gaan de energiesoepers van de RuimteVaart op huisbezoek bij kwetsbare mensen en geven ze hen advies op maat om minder energie te verbruiken. Maar hoe zit het met het energieverbruik op de RuimteVaart?

Met het team van energiesoepers maken we er werk van om het energieverbruik op de RuimteVaart van kortbij op te volgen: we noteren wekelijks de meterstanden, bekijken het verbruik van specifieke toestellen, en willen ontdekken waar de meeste energie naar toe gaat. We zullen het energieverbruik vier keer analyseren in 2023.”

Wat zijn de voordelen voor De RuimteVaart?

“Dankzij de monitoring kunnen we gericht bepalen welke (kleine) aanpassingen helpen om de energiefactuur te doen dalen, en passen we de expertise van de energiesoepers ook toe op onze eigen werkplek. Een win-win dus.”

Ervaar je obstakels om je actie uit te voeren?

“We zouden graag de meterstanden twee keer per dag willen ingeven om zo het dag- en nachtverbruik te kunnen vergelijken. Energie ID laat echter maar één keer toe.”

Thema 4. Buurthuis Ommekaar uit Halle – Actie: Moestuinproject – eigen groenten oogsten voor sociale kruidenier

Hoe hebben jullie de actie aangepakt?

“We hebben de zandbak van het buurthuis bewerkt tot een volwaardige moestuin. De onderste laag zand haalden we weg en vervingen we door volwaardige grond.”

Wat zijn de voordelen voor het buurthuis?

“Dankzij de moestuin kunnen we rekenen op een eigen voorraad verse groenten en fruit. De minimale aankoop prijs van zaadjes, aarde en dergelijke is ook mooi meegenomen voor onze sociale kruidenier.

De moestuin bewerken geeft ook voldoening en is een uitstekende verbindende activiteit voor de vrijwilligers van het buurthuis. Dankzij de centrale ligging van de moestuin kunnen ook andere vrijwilligers de oogst zien groeien, iets waar iedereen veel voldoening uit haalt.”

Ervaar je obstakels om je actie uit te voeren?

“De grond uitscheppen is zwaar werk. Voor veel vrijwilligers is dat moeilijk. We werken samen met STEAM-project (o.a. gelinkt aan Arktos vzw) dat met een groepje jongeren komt helpen. Een win-win-win: wij krijgen hulp, Arktos kan een fijne activiteit organiseren, en nieuwe jongeren leren ons kennen.”

Thema 5. LINC uit Leuven – Actie: Papier niet hier

Hoe hebben jullie de actie aangepakt?

“Om mensen te motiveren om minder te printen, maken we ze bewust van de gevolgen van papierverspilling. Dat doen we bijvoorbeeld door een oproep toe te voegen aan onze e-mails. Intern gaan we digitale alternatieven gebruiken (pdf's, digitale handtekening, archief in cloudomgeving) en een printbeleid ontwikkelen met duidelijke richtlijnen over of en wanneer het nodig is om te printen. De officemanager kijkt ook toe op het bijvullen van printpapier. We willen op termijn ook papier hergebruiken waar dat kan, met recycleerbakken op strategische plaatsen.”

Wat zijn de voordelen voor LINC?

“De omwenteling betekent minder kosten voor de organisatie (denk inkt, papier, leasing). En minder papierafval leidt ook tot een kleinere ecologische voetafdruk. Digitale documenten zijn bovendien vaak gemakkelijker te beheren en te delen dan papieren documenten. Minder printen kan de efficiëntie op de werkvloer ook verhogen, doordat medewerkers minder tijd besteden aan papieren documenten afdrukken, archiveren en opzoeken. Digitaliseren verhoogt ook de veiligheid van vertrouwelijke informatie.”

Ervaar je obstakels om je actie uit te voeren?

“Het is niet zo dat onze medewerkers absoluut willen printen, maar sommige medewerkers hebben niet de juiste kennis, tools of rechten om digitale alternatieven te gebruiken, waardoor ze afhankelijk zijn van papieren documenten. Digitale documenten moeten we ook goed beveiligen om vertrouwelijke informatie te beschermen. Daarvoor is bijscholing nodig.

Ik moet overigens nog eens nagaan of we wettelijk verplicht zijn om bepaalde documenten op papier te bewaren en te archiveren.”

Thema 6. Les Cousins uit Haacht – Actie: Trap of stap naar de Zomerbar

Hoe hebben jullie de actie aangepakt?

“Met de groei van onze Zomerbar stuiten we op het probleem dat er te weinig parkeermogelijkheid is. De autoparking uitbreiden is geen optie omdat daar geen plaats voor is en het ook veel extra geregeld inhoudt voor de organisatie. Daarom kozen we voor extra fietsenparking en toegangswegen voor voetgangers.”

Wat zijn de voordelen voor Les Cousins?

“Door bezoekers aan te zetten om te voet of met de fiets te komen, zorgen we er niet alleen voor dat ze zich duurzamer verplaatsen. Ook de verkeersimpact op de buurt blijft beperkt waardoor de burens tevreden zijn. De fietsenparking is op het terrein van de Zomerbar waardoor controle veel gemakkelijker is dan op een afgelegen autoparking. Bovendien moeten de fietsers dan ook niet ver meer stappen om te genieten van onze Zomerbar. Dat is ook voor hen een extra troef.”

Ervaar je obstakels om je actie uit te voeren?

“Van de gemeente Haacht kunnen we een fietsenstalling huren, maar op drukke momenten merken we dat ook die tekortschiet. Helaas heeft de gemeente geen extra fietsenstalling en huren op de privémarkt is voor ons te duur.

Nadat we het probleem voorlegden aan de gemeente, kwam zij met de oplossing om fietsenstallingen te huren van buurgemeenten.”

Naast die zes acties staken de verenigingen de handen uit de mouwen om te brainstormen over afvalpreventie, om ledverlichting en een waterpunt te installeren, om een energiewerkgroep op te starten, klimaatverantwoordelijken aan te stellen, oude elektrische toestellen te vervangen, de buitenschil van een gebouw te isoleren, biodiversiteit op het terrein te verhogen.

In totaal gaat het om maar liefst 37 acties. Als dat geen positieve impact is.

6. Samenwerken werkt

Om de trajecten van Verenigd voor het Klimaat tot een goed einde te brengen, werkten de verenigingen samen met Ecolife en twee andere projectpartners.

Het onlineplatform van **Energie-ID** helpt verenigingen om hun energieverbruik te meten en op te volgen. Dankzij die gebruiksvriendelijke monitoring kunnen ze vroeg lekken of gebreken opsporen en veel geld besparen. Met de hoge energieprijzen in het achterhoofd is energie besparen brandend actueel, ook voor verenigingen.

De gebouwscan van de verenigingslokalen gebeurt door **Dialogo vzw**. Die partner is gespecialiseerd adviseur in duurzaam wonen, bouwen en renoveren. In een plaatsbezoek bij de verenigingen bekijken ze alle aspecten van het gebouw en de site: de gebouwschil en de isolatie, de technieken en de omgevingsaanleg. Op basis van de bestaande toestand formuleren ze een advies met als doel: een toekomstbestendig gebouw.

Diepgaand advies op maat

“Omdat het om een diepgaand advies op maat gaat dat zowel rekening houdt met de noden op korte als op lange termijn, krijgt de vereniging een duidelijk beeld van wat zinvolle investeringen zijn en in welke volgorde ze die het best kan aanpakken.

Uit de gebouwscans bleek het vaak mogelijk te zijn om quick wins te realiseren met keukentoestellen, verlichting of verwarmingsinstallatie. Op lange termijn zijn vooral isolatie, ventilatie en hernieuwbare energie de belangrijkste aandachtspunten.

Soms is onduidelijkheid over de exacte opbouw van de gebouwschil een klein obstakel voor een advies op maat, maar vaak kunnen er daarover aannames gemaakt worden, bijvoorbeeld gebaseerd op de leeftijd van het gebouw. Om dat te verbeteren, is het erg nuttig dat de vereniging vooraf op zoek gaat naar plannen, facturen en lastenboeken.”

Emilia Schaltin – Adviseur Dialogo

Uiteraard leren verenigingen ook van elkaar. Dat stellen we keer op keer vast.

“Uitwisseling over het traject in de vereniging, maar ook tussen de verschillende verenigingen is van belang om samen uit te groeien tot ‘klimaatslimme’ verenigingen”, vindt ook Karolien Mettens, clusterverantwoordelijke strategie en coördinatie van stad Halle.

7. Volg deze zeven tips en word ook een duurzame vereniging

Tip 1

Formuleer een duidelijke visie en ambitie rond klimaat en volg de voortgang van je acties op.

Tip 2

Informeel medewerkers, leden en de achterban over je acties als 'klimaatslimme vereniging'.

Tip 3

Optimaliseer je gebouw.

Tip 4

Ga zuinig om met water en energie.

Tip 5

Voorkom voedselverspilling en kies voor duurzame voeding.

Tip 6

Vermijd afval en ga voor duurzame producten en materialen.

Tip 7

Verplaats je op een duurzame manier.

COLOFON

Het traject 'Verenigd voor het Klimaat' liep onder begeleiding van Ecolife en met financiële steun van de provincie Vlaams-Brabant.

ECOLIFE VZW

Ecolife is een kenniscentrum voor footprinting en ecologische gedragsverandering. Ecolife ondersteunt overheden, organisaties en bedrijven om hun ecologische doelstellingen te realiseren.

Valkerijgang 26
3000 Leuven
016 22 21 03
www.ecolife.be
info@ecolife.be

Contact

Tina Baert
tina.baert@ecolife.be
016 22 21 03